

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์โปรแกรมวิชาสาขาศึกษาของสถาบันราชภัฏ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หลักสูตรโปรแกรมวิชาสาขาศึกษาของสถาบันราชภัฏ โดยมุ่งศึกษาจากเอกสารและศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน และนักศึกษา

การศึกษาค้นคว้าดำเนินการวิจัยเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นการวิเคราะห์เอกสารโดยผู้วิจัยและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ส่วนที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็น เพื่อศึกษาถึงความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน และนักศึกษา ซึ่งเครื่องมือนี้ได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิและหาค่าสัมประสิทธิ์แห่งความเที่ยง เครื่องมือแต่ละชุดจะประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม และแบบสอบถามความคิดเห็น กลุ่มประชากรทั้ง 4 กลุ่ม จำนวน 230 คน ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและส่งทางไปรษณีย์ ซึ่งได้รับแบบสอบถามคืนมา จำนวน 195 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 84.78 จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ โดยใช้เครื่องคิดเลขและโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ (Statistical Package for the Social Science - Personal Computer) เพื่อแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์โปรแกรมวิชาสาขาศึกษาของสถาบันราชภัฏ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 สรุปผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหลักสูตร

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ระบุพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ครบทั้ง 3 ด้าน

2. โครงสร้างของหลักสูตร ด้านจำนวนหน่วยกิตรวมในแต่ละหมวดวิชา เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรี พ.ศ. 2525 ของทบวงมหาวิทยาลัย ปรากฏว่า จำนวนหน่วยกิตในแต่ละหมวดวิชาและหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรโปรแกรมวิชาสุศึกษาสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำของทบวงมหาวิทยาลัย

3. เนื้อหาวิชา เมื่อพิจารณาจากแบบสอบถามสำหรับผู้เชี่ยวชาญแล้วพบว่าคำอธิบายรายวิชายังไม่ชัดเจนและครอบคลุม บางรายวิชามีเนื้อหามากเกินไป บางรายวิชามีเนื้อหาซ้ำซ้อนและคาบเกี่ยวกัน

ส่วนที่ 2 สรุปผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

1. ความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับการบริหารงานในหลักสูตรโปรแกรมวิชาสุศึกษา สรุปได้ดังนี้

สภาพภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นหญิง อายุระหว่าง 41-50 ปี มีประสบการณ์การสอนสุศึกษาระหว่าง 10-20 ปี การศึกษาระดับปริญญาโท จบสาขาวิชาสุศึกษาจำนวน 5 คน ทุกคนทำการสอนนอกเหนือจากงานบริหาร

ความคิดเห็นของผู้บริหาร เกี่ยวกับการบริหารงานในหลักสูตรโปรแกรมวิชาสุศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1.1 งานบริหารบุคคล พบว่า อาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาโท จบสาขาวิชาสุศึกษา อาจารย์นอกภาควิชามีวุฒิปริญญาโทมากที่สุด อาจารย์ส่วนใหญ่มีชั่วโมงการสอนคนละ 10-20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ต้องการอาจารย์ประจำเพิ่มสถาบันละ 2 คน และต้องการเจ้าหน้าที่เพิ่มสถาบันละ 1 คน อาจารย์ 1 คน รับผิดชอบนักศึกษาระหว่าง 20-30 คน

1.2 งานบริหารการเงิน พบว่า ผู้บริหารครึ่งหนึ่งมีความเห็นว่างบประมาณมีความเพียงพอ แต่อีกครึ่งหนึ่งมีความเห็นว่าไม่เพียงพอ ส่วนใหญ่สถาบันไม่มีรายได้เสริมเงินงบประมาณ และมีการจัดสรรงบประมาณในด้านการเรียนการสอนมากที่สุด

1.3 งานบริหารปัจจัยเบื้องต้น พบว่า สถาบันส่วนใหญ่ มีห้องเรียน 3 ห้อง แต่ละห้องบรรจุได้ 40 คน ไม่มีห้องฝึกปฏิบัติ อย่างไรก็ตามทางสถาบันราชภัฏก็ไม่ต้องการห้องเรียนเพิ่ม แต่ต้องการห้องฝึกปฏิบัติเพิ่ม 1 ห้อง ส่วนเรื่องการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมทางสถาบันราชภัฏยังมีตำราภาษาไทยและภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวิชาสุขศึกษา และนิตยสารทางด้านสุขภาพจำนวนไม่เพียงพอ นอกจากนี้วัสดุอุปกรณ์ก็มีไม่เพียงพอเช่นกัน

1.4 งานบริหารจัดการ พบว่า มีการจัดพิมพ์หลักสูตรและแจกให้แก่อาจารย์มากที่สุด รองลงมาคือ มีการบริการแนะนำอาชีพและหางานให้แก่นักศึกษาและมีการติดตามผลผลิตของหลักสูตร แต่มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้เป็นที่ยอมรับของตลาดแรงงาน และเปิดโอกาสให้นักศึกษาเสนอแนวคิดในการปรับปรุงหลักสูตรน้อยที่สุด

2. ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษา เกี่ยวกับหลักสูตรโปรแกรมวิชาสุขศึกษา สรุปได้ดังนี้

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่เป็นหญิงอายุระหว่าง 41-50 ปี มีประสบการณ์การสอนสุขศึกษาระหว่าง 10-20 ปี การศึกษาระดับปริญญาโท จบสาขาวิชาสุขศึกษามากที่สุด สำหรับนักศึกษา ส่วนใหญ่เป็นหญิง มีอายุระหว่าง 20-25 ปี

ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอน และนักศึกษา เกี่ยวกับหลักสูตรโปรแกรมวิชาสุขศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

2.1 ด้านความมุ่งหมายของหลักสูตร อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษา มีความคิดเห็นโดยส่วนรวมเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2.2 ด้านโครงสร้างของหลักสูตร อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษา มีความคิดเห็นโดยส่วนรวมเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2.3 ด้านเนื้อหาวิชาของหลักสูตร อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษา มีความคิดเห็นโดยส่วนรวมเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2.4 ด้านปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตร อาจารย์ผู้สอนมีความคิดเห็นโดยส่วนรวมเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย ซึ่งข้อที่อาจารย์ผู้สอนมีความคิดเห็นว่าเป็นเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยมีดังต่อไปนี้

- ข้อ 1 อุปกรณ์การเรียนการสอนมีความเพียงพอ
- ข้อ 4 ห้องสมุดมีจำนวนตำราภาษาไทยเกี่ยวกับสุขศึกษาเพียงพอ
- ข้อ 5 ห้องสมุดมีจำนวนตำราภาษาอังกฤษเกี่ยวกับสุขศึกษาเพียงพอ
- ข้อ 6 ห้องสมุดมีจำนวนวารสารวิชาการเกี่ยวกับสุขศึกษาเพียงพอ
- ข้อ 7 ห้องสมุดมีจำนวนนิตยสารทางด้านสุขภาพเพียงพอ
- ข้อ 8 ห้องสมุดมีตำราภาษาไทยเกี่ยวกับวิชาสุขศึกษาที่ทันสมัย
- ข้อ 9 ห้องสมุดมีตำราภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวิชาสุขศึกษาที่ทันสมัย
- ข้อ 10 ห้องสมุดมีวารสารวิชาการเกี่ยวกับวิชาสุขศึกษาที่ทันสมัย
- ข้อ 11 ห้องสมุดมีนิตยสารทางด้านสุขภาพที่ทันสมัย
- ข้อ 12 วัสดุทัศนูปกรณ์มีความเพียงพอ
- ข้อ 16 มีห้องฝึกปฏิบัติที่เหมาะสม

ส่วนนักศึกษา มีความคิดเห็นโดยรวมเหมาะสมอยู่ในระดับมาก แต่ข้อที่
นักศึกษามีความคิดเห็นว่าเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยมีดังต่อไปนี้

- ข้อ 3 มีความสะดวกในการเบิกยืมอุปกรณ์การเรียนการสอน
- ข้อ 4 ห้องสมุดมีจำนวนตำราภาษาไทยเกี่ยวกับสุขศึกษาเพียงพอ
- ข้อ 5 ห้องสมุดมีจำนวนตำราภาษาอังกฤษเกี่ยวกับสุขศึกษาเพียงพอ
- ข้อ 6 ห้องสมุดมีจำนวนวารสารวิชาการเกี่ยวกับสุขศึกษาเพียงพอ
- ข้อ 8 ห้องสมุดมีตำราภาษาไทยเกี่ยวกับวิชาสุขศึกษาที่ทันสมัย
- ข้อ 9 ห้องสมุดมีตำราภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวิชาสุขศึกษาที่ทันสมัย
- ข้อ 10 ห้องสมุดมีวารสารวิชาการเกี่ยวกับวิชาสุขศึกษาที่ทันสมัย
- ข้อ 12 วัสดุทัศนูปกรณ์มีความเพียงพอ
- ข้อ 16 มีห้องฝึกปฏิบัติที่เหมาะสม

2.5 ด้านกระบวนการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษา มีความ
คิดเห็นโดยรวมเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2.6 ด้านการวัดและประเมินผล อาจารย์ผู้สอนมีความคิดเห็นโดยส่วนรวมเหมาะสมอยู่ในระดับมาก แต่ข้อที่อาจารย์ผู้สอนมีความคิดเห็นว่าเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยมีดังต่อไปนี้

- ข้อ 3 มีการเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการวัดและการให้คะแนน
- ข้อ 6 มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประเมินผลตนเอง
- ข้อ 7 มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประเมินการสอนของอาจารย์
- ข้อ 10 มีการประเมินการสอนของอาจารย์โดยหน่วยงานกลางของสถาบัน แล้วแจ้งผลให้อาจารย์ทราบ

ส่วนนักศึกษา มีความคิดเห็นโดยส่วนรวมเหมาะสมอยู่ในระดับมาก แต่ข้อที่นักศึกษามีความคิดเห็นว่าเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยมีดังต่อไปนี้

- ข้อ 7 มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประเมินการสอนของอาจารย์
- ข้อ 10 มีการประเมินการสอนของอาจารย์โดยหน่วยงานกลางของสถาบัน แล้วแจ้งผลให้อาจารย์ทราบ

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปผลการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์โปรแกรมวิชาสุศึกษาของสถาบันราชภัฏ สามารถนำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จากผลการวิจัยพบว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรโปรแกรมวิชาสุศึกษาทั้ง 6 ข้อ ระบุพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยครบทั้ง 3 ด้าน โดยอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษา ต่างก็มีความเห็นว่าเหมาะสมอยู่ในระดับ

มาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรโปรแกรมวิชาสุศึกษาที่มีความเหมาะสมดี ชัดเจน เข้าใจง่าย และไม่เป็นที่ปัญหาในการนำไปปฏิบัติ ซึ่งเป็นสิ่งที่ดี ดังคำกล่าวของ สุมิตร คุณานุกร (2523) ซึ่งกล่าวไว้ว่า ความมุ่งหมายของหลักสูตรควรที่จะครอบคลุม พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างครบถ้วนทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย โดยมีสัดส่วนที่เหมาะสมหรือสมดุลกัน สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน ความมุ่งหมายทางการศึกษาระดับชาติ ความต้องการของชุมชน และสภาพสังคม เพราะในปัจจุบันเน้น การเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน และสามารถที่จะปรับตัวได้ในอนาคต

2. โครงสร้างของหลักสูตร จากผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรโปรแกรมวิชาสุศึกษา มีจำนวนหน่วยกิตในแต่ละหมวดวิชา และหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ ของเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรี พ.ศ. 2525 ของทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษามีความเห็นว่าเป็นเหมาะสมอยู่ในระดับมาก การที่โปรแกรมวิชาสุศึกษากำหนดหน่วยกิตไว้สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำเป็นสิ่งที่ดี เพราะนักศึกษาจะได้รับความรู้และประสบการณ์จากวิชาที่เรียนเพิ่มมากขึ้น เป็นที่น่าสังเกตว่า ในเอกสารหลักสูตรจะไม่ระบุจำนวนหน่วยกิตรวม ในแต่ละหมวดวิชาที่แน่ชัดลงไป แต่จะกำหนดเป็นเพียงแนวทางว่าไม่น้อยกว่าเท่าใด ซึ่งเรื่องนี้จัดว่ามีเหตุผลดี ดังที่ ไพฑูรย์ และทองอินทร์ (2526) กล่าวว่า การกำหนดปริมาณที่ตายตัวให้เปิดสอนนั้นเป็นสิ่งที่ไม่อาจกระทำได้ และไม่ควรกระทำ เพราะแต่ละหลักสูตรย่อมมีความเหมาะสมและมีความจำเป็นเฉพาะแตกต่างกันไป

3. เนื้อหาวิชา จากผลการวิจัยพบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า คำอธิบายรายวิชายังไม่ชัดเจนและครอบคลุม เนื้อหาบางรายวิชามีความซ้ำซ้อนและคาบเกี่ยวกัน บางรายวิชา เนื้อหาเกินไป และไม่ทันสมัย ซึ่งตรงกับ ไพฑูรย์ ลินลารัตน์ (2524) ได้กล่าวถึงปัญหาหลักสูตรอุดมศึกษาในเรื่องของเนื้อหาว่า เนื้อหาของหลักสูตรในปัจจุบันมีมากเกินไป บางครั้งไม่รู้ว่าจะตัดส่วนไหนออกไป และยังพบว่า เนื้อหาวิชาหลายส่วนเป็นเนื้อหาที่ไม่สัมพันธ์กับสังคม โดยเน้นเฉพาะด้านเกินไปจนไม่ครอบคลุมปัญหาใหม่ ๆ ของสังคม อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ผู้เชี่ยวชาญจะมีความเห็นว่า เนื้อหาวิชายังไม่เหมาะสมนัก

แต่อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษา มีความเห็นว่าเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

4. ปัจจัยเบื้องต้น ผลจากการวิจัยพบว่า อาจารย์ผู้สอนมีความเห็นในด้าน ปัจจัยเบื้องต้น ซึ่งได้แก่ อุปกรณ์การเรียนการสอน ตำราเรียน สถานที่เรียน และความสะดวกในการเบิกยืมอุปกรณ์การเรียนการสอน ว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย ทั้งด้าน ปริมาณ และคุณภาพ แต่นักศึกษามีความเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก อย่างไรก็ตาม ทั้งสองกลุ่มมีความเห็นตรงกันว่ามีความเหมาะสมระดับน้อยในเรื่อง ตำรา วารสาร วัสดุทัศนูปกรณ์ และห้องฝึกปฏิบัติ ซึ่งมีไม่เพียงพอและไม่ทันสมัย แสดงให้เห็นว่า ในด้าน อุปกรณ์การเรียนการสอน ตำราเรียน และสถานที่เรียน ยังมีความไม่พร้อมอยู่มาก จึงควรที่จะได้รับการพัฒนาและปรับปรุงให้มีปริมาณ คุณภาพ และความสะดวกในการเบิกยืมหรือขอรับบริการมากขึ้น เกี่ยวกับด้านปัจจัยเบื้องต้นนี้อาจารย์ผู้สอนได้เสนอแนะว่า ผู้เชี่ยวชาญที่ เชี่ยวชาญทางด้านสุขภาพมีน้อย เห็นควรให้มีการส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนในภาควิชาผลิต ตำราที่มีคุณภาพให้มากขึ้น

5. กระบวนการเรียนการสอน จากผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ผู้สอนและ นักศึกษา ต่างก็มีความเห็นว่าเหมาะสมอยู่ในระดับมาก อย่างไรก็ตามอาจารย์ผู้สอนได้ เสนอแนะว่า อาจารย์ผู้สอนมีงานต้องรับผิดชอบสูง ทำให้เวลาในการพัฒนาคุณภาพการ เรียนการสอนมีค่อนข้างน้อย เนื่องจากอาจารย์ผู้สอนภายในภาควิชามีจำนวนน้อย จึงควร ที่จะมีการเพิ่มจำนวนอาจารย์ หรือเชิญวิทยากรมาบรรยายให้มากขึ้น เพราะการเชิญ ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานภายนอกมาเป็นวิทยากรบรรยาย เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการ เรียนรู้ให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งตรงกับข้อเสนอของนักศึกษาที่ต้องการให้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มี ความเชี่ยวชาญเฉพาะวิชามาให้ความรู้

6. การวัดและประเมินผล จากผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษา ต่างก็มีความเห็นว่าเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และทั้งสองกลุ่มเสนอแนะให้นักศึกษามีส่วน ร่วมในการประเมินผลเพิ่มขึ้นทั้งการประเมินตนเอง และประเมินการสอนของอาจารย์ เพราะการเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง จะทำให้เกิดมุมมองที่

หลากหลายออกไป และเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม ซึ่งอาจจะแตกต่างกันออกไป ส่วนเรื่องการประชุมการสอนของอาจารย์ จะทำให้อาจารย์สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงการสอนของตนให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น หน่วยงานกลางในแต่ละสถาบันจึงควรมีการประชุมการสอนของอาจารย์ แล้วแจ้งผลให้อาจารย์ทราบ อาจารย์จะได้นำไปปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

7. การบริหารหลักสูตร จากผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานในหลักสูตรโปรแกรมวิชาสุศึกษา ยังขาดแคลนอาจารย์ประจำ เจ้าหน้าที่ ห้องเรียน ห้องฝึกปฏิบัติ ตำราเรียน อุปกรณ์การเรียนการสอน และขาดการประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้เป็นที่ยอมรับของตลาดแรงงาน จึงควรมีการปรับปรุงโดยการเพิ่มงบประมาณในการพัฒนาและบริหารหลักสูตร เพื่อความคล่องตัวในการจัดการบริหารงาน

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์โปรแกรมวิชาสุศึกษาของสถาบันราชภัฏ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานและสภาพสังคมปัจจุบัน โดยการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการปรับปรุงหลักสูตร และเชิญผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาเป็นผู้วิจารณ์เนื้อหาวิชา หลังจากปรับปรุงหลักสูตรและได้นำหลักสูตรไปใช้แล้ว ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการประเมินผลหลักสูตรว่า จากการนำหลักสูตรไปใช้ระยะหนึ่งนั้น ประสบปัญหาอะไรหรือไม่ และควรมีการติดตามผลผลิตของหลักสูตรทุกระยะ เช่นเดียวกัน เพื่อจะได้ทราบถึงปัญหาและนำมาแก้ไขได้ทันที่

2. ควรมีการประชาสัมพันธ์กับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นตลาดแรงงานรองรับบัณฑิต นอกเหนือจากการเป็นครู ให้ทราบและมีความเข้าใจที่ถูกต้องในคุณสมบัติและความสามารถของบัณฑิต

3. ควรจัดสรรงบประมาณ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยเบื้องต้น เช่น อุปกรณ์การเรียนการสอน ตำราเรียน และสถานที่เรียนให้มีคุณภาพ ทันสมัย มีปริมาณเพียงพอกับ

ความต้องการ และเพิ่มความสะดวกในการเบิกยืมหรือขอรับบริการ

4. ควรให้นักศึกษามีส่วนร่วมมากที่สุด ทั้งด้านการเรียนการสอน และด้านกา
วัดและประเมินผล และควรเน้นการฝึกปฏิบัติให้มากขึ้น
5. ควรมีการเพิ่มจำนวนบุคลากร ทั้งอาจารย์ผู้สอนและเจ้าหน้าที่ เพื่อเพิ่ม
ประสิทธิภาพในการบริหารหลักสูตรให้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรได้มีการวิจัยโดยใช้แบบสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน และนักศึกษา เพื่อจะ
ได้ทราบปัญหาที่แท้จริงและชัดเจนขึ้น
2. ควรได้มีการวิจัยเพื่อติดตามผลนักศึกษาที่จบไปแล้ว และศึกษาความคิดเห็น
ของผู้บังคับบัญชาเบื้องต้นของบัณฑิต